

ШЫҢ

1963 ч. ЯНВАРЬ 26 СУББОТА № 22 (5426). Өртээ 2 көп.

СЭКП Тыва обкомунун болгаш Кызыл хооркомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң органы

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң үшкү сессиязының дугайында ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң үшкү сессиязы 1963 чылдың январь 25-те чыылган. Сессияны Дээди Советтин даргазы депутат Т. Ч. Норбу ачыткан. Президиум столунда — Дээди Советтин даргазының оралакчысы депутат Т. Э. Семди. Республиканың Дээди Совединиң Президиумунун болгаш чылаанын кежигүннери боттарынын олуттарын ээлепкениер.

4. Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун чарлыктарын бадылаар дугайы. 5. Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң чамдык доктаамал комиссияларының составын өскертп дугайы. Сессия хүн айтырманын бирги болгаш ийги чүүлдерин чуулаажып эгелээн. Тыва АССР-ниң план комиссиязының даргазы депутат И. Е. Томилинниң болгаш Тыва АССР-ниң сан министри депутат А. И. Напунуовтун илеткелдерин, бюджет комиссиязының даргазы депутат А. М. Арлаимайын эдерича илеткелди дынаан.

Коммунистиг тургузуушкунга чаа чедишкннер дээш

Республиканың план комиссиязының даргазы эш И. Томилинниң илеткелинден

Коммунизм тургузуушкунун өндүрүлүшү программаныңга хей-аыт кирген Совет Эвилелиниң улустары Коммунистиг партиянын болгаш оон ленинчи Топ Комитетиниң улуртулгазы-биле бистин чурттуң күчү-шы-далын улам ынай бижытканын, ажилчы чоннарның культуразын база амыдырал дегнелин бедилеринин херээнге чаа улуг чедишкннерни чедиш алган деп өстөр-биле Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин план комиссиязының даргазы эш И. Е. Томилин бодунун илеткелин эгелээн.

Көдө ажил-агыда улуг четпестер болгаш чакырылгалар бар. Коа четпестерин бирээни болза 1962 чылда дужут талазы-биле планын күүсетпэни болур. 1962 чылда тараанын бир гектарында ортумаа дужуду план өзүгээр 12,5 центнер турган болза, 9,8 центнерни алган. Оон уламнан республика 4,4 миллион пуд тарааны чедир албаан. Картофельдин, кукурузаның дужуду чакымы болган. Ол четпестер чед ажилчыны культуразынын чакымы дегнелин-биле тайылбырааттырар. Оларга сугаттыг черлерин ажылгайын турары, күсүк чед ачарларынын планын күүсетпей турары хамааржыр дээрин илеткелчи тодаргай чижектер-биле көргүскөн.

СЭКП-ниң төлөөлериниң Берлинден Совет Эвилелинге ээп келгени

Германияның Социалистиг чангыс аай партиязының VI съездининиң амылыгына киришкен СЭКП-ниң төлөөлери январьның 24-те Төрзүн чурттуга ээп келген. Брестке төлөөлери СЭКП ТН-ның Президиум-кежигүүнге наивидат болгаш Белоруссиянын КП ТН-зынын бирги секретары Н. Т. Мазуров, БССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы В. И. Колзов, БССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Т. Я. Ниселев, Брест областын улуртур амылдакчылары уткуп алганнар.

Соңгукчуларга

Кызыл хоорайнын соңгукчуларга комиссиязы СЭКП хооркомунун бажыныгы ийги кадында № 24 арзада ажылдап турар. Келген кижилерни ажил шагынын үезинде хүлээп алыр. Телефоннар №№ 28—10, 31—35, 32—36. Кызыл хоорайнын соңгукчуларга комиссиязы.

Соңгукчуларга округтары

Барың-Хемчик районун Тээли көдө Совединиң чурттакчылары район Совединге соңгукчуларга талазы-биле 24, көдө Советке — 69 соңгукчу округтары бо хүнүнде тургузуп алган. Тээли көдө Советке соңгукчуларга талазы-биле 7 кижиле составтыг комиссияны депшидери доозулган. Ам ажилчы чоннар район Совединге болгаш көдө Советке соңгукчуларга округ соңгукчу комиссияларын депшидип турар.

Депутаттарга дыңнадыг

Хоорай Совединиң XII сессиязы январь 30-де хүнүзүкүнүн 3 шакта СЭКП Кызыл хооркомунун хуралдар залына ажиттынар. Хоорай Совединиң күүсүмү.

Республиканың 1963 чылдагы бюджетин болгаш эрткен чылдың бюджетиниң күүселдези

Саң министри А. Напунуовтун илеткелинден

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң киргени республиканың 1963 чылдагы күрүне бюджетиниң кол көргүзүлгелери чеди чылдың бешин чылдыга улус ажил-агынын хөгжүдеринин күрүне планы-биле бүтүр дүштүр чогааттынган. Бюджет орулгалар болгаш чарыгалдар талазы-биле 30.642 мун рубль болуп турар. Республиканың бюджетинин бүтү орулгаларынын 82,3 хуузу бүтүрүлгелерден, ажил-агы организациаларындан, колхозтардан болгаш хергеел кооперациязынын системизинден кирер, үстүнге бүтүрүлгелер болгаш организациалар ниятинин-биле 17.547 мун рубльди, азы эрткен чылдындан 269 мун рубль хей түнүш бюджетке кирер. Оон аягында, ажилчыны албан-хаакчыларынын санынын өзүп турары-биле холбаштыр чондан үндүрүт төлөөлери 4.360 мун рубльге көрдүнгөн.

ден 1488 мун рубльди, азы эрткен чылдагыдан барык ийи катап хей түнүш чарыгаларын көрдүнгөн. Оон-биле кады, улуртуруң бо адыраан саарылаанын планын 102 хуу, белеткел болгаш садып алышкыны планын — 117 хуу күүсеткен, пландан ажыр 300 мун арыг орулгалар киргип алган чорук бюджеттин орулгаларынын планын күүседиригезе улуг илгилг болган.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң үшкү сессиязының хураал залында. Фото В. Чапайкинниң.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң үшкү сессиязының хураал залында. Фото В. Чапайкинниң.

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНДЕ БОЛГАШ ССРЭ-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВУЛЭЛИНДЕ

СЭКП Төп Комитетин болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин СЭКП ТК-нин болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Партия-Күрүне Контролюнун база оюн чер-черде чогуур органнынын дугайында Дүрүмү багылаан.

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелин Партия-Күрүне Контролюнун база оюн чер-черде чогуур органнынын дугайында Дүрүмү СЭКП Төп Комитетин, ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлели бадылаан болгаш оюн делгерей дончулалын чоокта чаа «Правда» солунга парлаан.
Хой-хой номчукларның дилээн ёзууар бо делгерей дончулалды «Правда» солундан очулдургаш парладыовс.

Контролю болгаш күсселденин хыналдаын шын тургузары — чаа инитилелди тургузар талазы-биле Коммунист партиянын болгаш Совет күрүенин ажил-чорудулазынын ленинчи он чугула принциви, партия база күрүне удурутудулазын сайырайткыларын, партиянын улус-биле харылазын быжылдарын, инитилелдин херектерин өргөп башкарынга массаларын хандыларын күштүт чөсөп болу деп Дүрүмде чугулап турар. Бистин чуртуустан коммунистче улам буртуулаарынын, ажил-агыл тургузукуну удурутуну партияларын болгаш бугуручу күштерин аажок улуу-биле хөгжүрүнү хире черге-биле массалык контролюн дою улам улуу-биле өөр.

СЭКП-нин ХХП съездинин директиваларын күсседи-биле СЭКП ТК-нин ноябрь пленуму (1962 чыл) чуртка контролюн системанын үнденин-биле өзе организастаар дугайында шийтирине хузооп алган, партия болгаш күрүне контролюн каттыштыра, анаа коммунисттерин болгаш бугу ажилчы чонларын калбак массаларын киркирген-биле бугуруу хаара туруп чалгыс ай, доктаамал ажилдап турар контролюн системанын тургузар дугайында ленинчи идеяны ол системанын үнденин болдура. В. И. Ленин совет контролюн партия контролю-биле элтир каттыштырарын чедишкенин ажилдын үнденин, бистин политикастын оёза улут күжүнүн үер дою кылдыр көрүп чораан.

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин Партия-Күрүне Контролюн Комитетинин ажил-чорудулазында кол чүүл — СЭКП-нин Программанын күсседи-биле, партиянын болгаш чакыткан директиваларын херек кырында күсседи турарын доктаамал хыналдаын организастаарга, коммунист туртуушукуну удурутуну улам ийи сайырайткыларын, социалист экономиканы бугу темчет-биле келтери дөш кемселге партиянын болгаш күрүнеин салгыла-чүрүмү база социалист хоолду-хурму сагырынга партияга болгаш күрүнеге дуза көргүзө болу — деп, Дүрүмде чугулап турар.

Партия-күрүне контролюн органнын бистин бугу социалист ажил-агылчылык хандык-биле илереди көр, ажил-херектерин байдалын дугайында өзи билген турар болгаш партиянын база чакыткан доктааларын күсседи-биле чоруп турарын шжк, боттуг үндешкенин бээр ужураат.

Контроль органнынын сорулгазы — «Инициалар» хынаар болгаш херектин ыялтык күсселденин хынаар — ам бугу ажилды, бугу политикаын кол чугула чүгле мында, база катап мында» деп В. И. Ленинни айтышканын ажилга чагылаш чок удурутга болдурумында.

Партия-күрүне контролюн органнынын ажил-чорудулазынын чедишкенин болурун шийтирилгегеделери болза: контролюн херонге коммунисттер-да, база партия кекитүү өсө массаларын, херожелерин, аныктарын өн илдепкел-биле болгаш калбак-биле хаара тузары; ажилчы чонлар хурдаларын, паралага, радио, телевидение, кино чакыштыр ботандырып турар ажилга калбак ажил чорук; совет кишилерин чагааларын болгаш томулаларын, медаларын база саналарын китегелейг көрүт болу.

Партия-күрүне контролюн органнын база удусту массалык контролюн, чагыс-даа капиталист күрүенин бөлбөс баа билип шымазын өн демократтык контролюн практикактик организастаар болгаш турар ужураат.

Партия-күрүне контролюн комитеттери партиянын болгаш чакыткан органнар болушаан, чүгле хынаар баа кемече көргүзүп турар өсө, харын кол чүүл болза алдааларын база калдык-даа хандышкыларын болуру чорун болдурубай, калдарын кижилерин база ажилга четиштерин болгаш чакырылганын болдурушаан оларын чакыды, ажил-агылчы-политиктик сорулгаларын чедишкенин шийтирелдөөнчө оларын ултуларын СЭКП ТК-га болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин дугаалазында болу.

Бюрократтар болгаш ажил чылдары, ажил кыбыстар, хөли алдырар, оорлар, чикшенер болгаш бузурукчулар кемече көргүзүп азырындын чакыш чогун билген, совет хей-ниинини улут күжүнүн мурунуга мөгүдөн турар кылдыр партия-күрүне контролюн комитеттери, оларын активизирини кайгамчык улут армиязы боттарынын ажилын ийшээр тургузар ужураат.

Партия-күрүне контролюн комитетин болурун бугу ажил-чорудулазын СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин шүүт удурутудулазы-биле ботандыра болгаш оларга өткөттү болу.

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин Партия-Күрүне Контролюн Комитетин, өил-дел-республика органы болушаан, бугу-ниини илдеди ажилдап турар комитеттин удурут ажилдакчылары, профивелдеринин, комсомолун, паралаганын, ажилчыларын, колхозчуларын болгаш интеллигенциянын төлөөкчүлери составтык кылдыр тургузтар.

Партия-күрүне контролюн республика, край болгаш область организастаар болза компартияларын ТК-ларын болгаш өил-делдерин республикаларын Министрлер Чөвүлелин, партия крайкомарын болгаш обкомарын, ажилчы чонлар депутаттарын край, область Советтерин органын болуру болгаш чогуур партия комитеттеринин пленумарында бадылаттар. Оларын составында ол комитеттерин удурут ажилдакчылары, контролюн куудуу органнынын, профивелдеринин, комсомол организастаарын, паралаганын, ажилчыларын, колхозчуларын болгаш интеллигенциянын шийтен авторитетти өштер кирер.

Партиянын ий тускай крайкомарын база обкомарын, ажилчы чонлар депутаттарын ийи край болгаш область Советтерин тургузга партия-күрүне контролюн ийи комитеттерин тургузар.

Партия-күрүне контролюн хоорайлар, районнар комитеттери база край-обкомар болуру дугайында эрежелдеринин болгаш үлгүнү эрежелдеринин талазы-биле партия-күрүне контролюн комитеттери болза партия-күрүне контролюн республика, край болгаш область органын болуру болгаш ол мышкаш чогуур партия комитеттеринин пленумарында бадылаттар. Комитеттерге профивел, комсомол болгаш өске-даа хей-ниини организастаарын, паралаганын, төлөөкчүлери, ажилчыларын, колхозчуларын, интеллигенциянын аразын-дан авторитетти өштер кирер.

Партия-күрүне контролюн комитеттеринге дуза чедиреринин бөлүктөрүн бузуруткелер, тулгалар, колхозтарга, совхозтарга, албак черлеринге, бажын өргөлдөргө партия, профивела, комсомол болгаш өске-даа хей-ниини организастаарында ол организастаарын хурдаларын, бажын эрежелдеринин чуртакчыларын ниини хурдаларын сонгаан төлөөкчүлери төлөөкчүлери арга-биле тургузар. Дуза чедиреринин бөлүктөрине өн-өн илдепкел болгаш авторитетти өштер коммунисттер-да, партия кекитүү өсө ажилчылар, колхозчулар, тускай өтөмчилер, албак-ажилчылар, өргөмчилер, литературалык болгаш уран чүгүлдүн ажилдакчылары, бажын эалери херожелер деп шийтирер ужураат. Дуза чедирер бөлүктөринин даргалары болгаш оларын орадакчылары бөлүктү кекитүнеринин ниини хурдаларына чогууртурар болгаш партия комитетинге азы партия өзе организастаарын бөрунуга бадылаттар. Дуза чедиреринин өн-өн улут бөлүктөрине бөлүктүн бөрунүн сонуп ап болу.

Будуруткелеринин, тулгаларын, колхозтарын болгаш совхозтарын пектеринге, салбырларынга, участкаларынга, бригадаларына партия-күрүне контролюн дуза чедиреринин бөлүктөрүн азы постуларын оларын составына партия, профивел, комсомол организастаарын, дан болгаш колхозчуларын хурдаларында төлөөкчүлери төлөөкчүлери тургузар. Дуза чедиреринин бөлүктөрү партия организастаарын болгаш партия-күрүне контролюн чурт-черде чогуур органнын улуттуулазы-биле ажилдап болгаш боттарын докталдыр бугу хей-ниини контролюн каттыштырар турар организастаар өштер болу.

Оларын илдеретини четиштерин чакыдырынын болгаш бузуруткелерин харысалга кийеринин дугайында администрациянын, партия, профивел болгаш комсомол органи-

защиларынын база партия-күрүне контролюн комитеттеринин мурунуга айтырылганын тургузарын калбак аргаларын дуза чедиреринин бөлүктөрине бээр. Дуза чедиреринин бөлүктөрүнүн саналарын будуруткелеринин, тулгаларын, колхозтарын, совхозтарын болгаш албак черлеринин удуруткучулары, партия өзе организастаарын, профивел болгаш комсомол организастаарын көөр.

Дуза чедиреринин бөлүктөрү боттарынын кылган ажилын дугайында ышандыгыларын партия, профивел, комсомол хурдаларында болгаш ажилчы чонларын хурдаларында те-теде кылгыш турар.

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин Партия-Күрүне Контролюн Комитетин болгаш оюн чер-черде чогуур органнын шүүт болгаш өргөжөк чугула таварылгалары СЭКП ТК-ның килдеринин болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин аппараты-биле, чер-черин партия комитеттери-биле, партия болгаш совет организастаары-биле калы министрларын, күрүне комитеттерин, ведомстволарын болгаш өске-даа организастаарын, будуруткелерин, тулгаларын, колхозтарын, совхозтарын болгаш албак черлеринин партиянын болгаш чакыткан директиваларын херек кырында күсседи-биле планарын күсседи-биле контролюн үлгүнү өргөлдөргө болгаш өске ажил-агылчы будуруткелери калдыртырарга, продукциянын шынаын өнжүндөгү, оюн бот-үндени чигиндөгү болгаш кун-ажылын будуруткучулар белидеринге иштини курдаларын болгаш ажилдакчыларын аргаларын илерди; камналганын өн шыныгын көрүм-чүрүмү дөш, херожелерин болгаш материалдык үндүлгү чүдүлдерини шын болгаш өн таарымчалык чарыктары дөш кемселде чорудар.

Партия-күрүне контролюн органнын күрүне болгаш администрация-өргөлдө аппаратын өнжүндөгү, оюу улам ийи чигиндөгү болгаш сайырайткыларын партияга дуза көргүзү; партия болгаш күрүне салгыла-чүрүмүн үрөшкенин, түскерин ажилын хаара, ажил-херекти кылдыры-биле көөр, бузурукчу, меге сан-медө көөр, ажил-агылчы өсө болгаш төгөчөкчү чоруктарын шийтирилгегеделери; бюрократизм-биле болгаш ажил чылдыр, хөли алдыр, чикен, албак-дукаалын бугуру ажилдаар чоруктар-биле, социалист өнүкчө калдык-даа хандышкылар-биле хайыра чок демиселди чорудар; күш-ажылын кемчелери болгаш херожелдин кемчелери дөш, ажил кыбыс кижичем чивес» деп социалист принциптин сагыры дөш контролюн ботандыра; коммунист туртуушукунга кыгарал чедиштерин өске калдык-даа хей-ниининде удурут демисел-жир ужураат.

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин Партия-Күрүне Контролюн Комитетин болгаш оюн чогур чер-чер организастаарын министрстволарын, күрүне комитеттерин, ведомстволарын болгаш өске-даа организастаарын, будуруткелерин, тулгаларын, колхозтарын болгаш албак черлеринин удуруткучуларын партиянын болгаш чакыткан доктааларын чүдүлден турарында четиштерин чакыдырынын бээр; партиянын болгаш чакыткан доктааларын база ажилчыларын боттарын ботандыра; бюрократизм болгаш ажил чылдыр чорукту болдуру турар удуруткучуларын илдекелер дыйнаар, таймырларын, а ол мышкаш өргөжөк

чугула документаларын болгаш материалдарын негээр; шын өсө, меге медалер база тунелдер кирген буртуулу кижилерге догула ху-дөдир өргөн берген. Совет, ажил-агыл организастаарын, будуруткелеринин, тулгаларын, колхозтарын, албак черлеринин удуруткучуларын контроль комитеттеринин илдеретини хандышкыларын база четиштерин сонгаарладыкчылык чок чакыдыр болгаш оларын тунелдеринин дугайын партия-күрүне контролюн органнын дыйналар хулулелген.

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин Партия-Күрүне Контролюн Комитетин болгаш оюн чер-черде чогуур органнын болза: партиянын база чакыткан доктааларын күсседи турарында четиштерин чакыдыры-биле хөлдөшкөн айтырылгалар талазы-биле ажилчы чонлар депутаттарын Советтеринин күсседи комитеттеринге болгаш сессияларына, министрстволарын, күрүне комитеттеринин база ведомстволарын коллегияларына, партия комитеттеринин чөвүлел хурдаларына, ажилчыларын, колхозчуларын болгаш албак-ажилчыларын ниини хурдаларына удуруткучуларын өткөттөрүн дыйналарын сүмелээр; организастаарын, ажан черлеринин болгаш албак-ажилчы кижилерин күрүне өргө-ажыктарына когарал чедирип болу деп дүрүм чок айтышкыларын болгаш хөлдөшкөндөрүн ооксадыр; партиянын болгаш чакыткан шийтирилгенин четиш күүседи турарында буртуулу кижилерин өткөттүн алдырында туусалар доктадыр; херектерин өргөжөк чугула таварылгалары өш-хузуулуи тулгаларына көрү-биле дамчыдыр бээр; күрүнеге, кооператив болгаш хей-ниини организастаарында материалдык когарал чедирген албак-ажилчы кижилердин өнү ажа-биле эгиттер; буртуулу кижилерин харысалга кирер, сагыла-чүрүмү талазы-биле догула хулулел, албак-ажилчыларын куудулар, кылдыр турар албак-хулулелден чакыдыр; буртуулу кижилерин төлөөкчө харысалга кийер төлөөкчө хандышкыларын болгаш кун-ажылын өске-даа херектерин дугайында материалдарын прокуратура органнын өшчүлгү өргөлтү.

Партия-күрүне контролюн органнын болза оларга тыныскал өргөлдө билдинг ажилдаар, догула кемчелери ажилдаарында харамдык, ынчалза-даа боттарынын үндешкенин-биле коммунист туртуушукунун херонге когарал чедирип турар кижилерин харысалга хулулелден дээрин дайыра өнөзал депмедөгөн.

Партия-күрүне контролюн комитеттери үстүлден алаанга чедир шийтирилгегеделери, хей-ниинин доктаамал болгаш тур комиссарларын тургузар, партия, совет болгаш хей-ниини организастаарын реккомендация-биле партия-күрүне контролюн органнын ажилчы чонларын инструкторларды болгаш контролларды болуру. Партия-күрүне контролюн органнын партия, совет, ажил-агыл органнынын, будуруткелерин, тулгаларын, колхозтарын, совхозтарын, албак черлеринин аппаратын ажилдакчыларын, министрстволарын, күрүне комитеттеринин база ведомстволарын ревизия комиссияларын болгаш контролерин аппаратынын кекитүнерин шенделерге, хыналдаларга болгаш ревизияларга кириштирип болу.

Партия-күрүне контролюн органнын боттарынын ажилын калбак ажил болдуру сорулга-биле паралаган, кинону, радионо болгаш телевидениени илдепкел ажилдаар; хыналдаларын база оларга хандышкыларын алгаш кемчелерин тунелдерин тургалуу парала; контролюн херонге ажилын болгаш келдө корреспонденттерин, журналистерин, чогаалчыларын, шүткүчлерин, чуртукчуларын кириштирер.

Партия-күрүне контролюн органнын болза боттарынын штаттык болгаш штаттан дашкаар ажилдакчыларын, контролюн дуза чедиреринин бөлүктөрүн болгаш постуларын боттарынын кекитүнерин бугуру дыйнаар мөзү-шыналарын, боттарынын хулулел хулулелден күүседи дөш партия база күрүне мурунуга харысалгалы болу чорукту ёзуунга кижилер деп Дүрүмде айтып турар.

«Сут-Хөл» совхозун механизаторлары тракторларын болгаш мөлдө ажил-агыл машиналарын септедизини шалкыны кылдыр турар. Совхозун топ машина трактор, мастерскизминин септекчилери Иркутскинни көдө ажил-агыл институтун дооскай алик инженер В. Степановтуц удурутудулазы-биле эвөш эвөс ажилда кылган. Мастерскизминин ажилдакчылары болуучу херон эки билер, хей чылдар иштине ажилдап келген дуржулгалык кижилер. Көдө ажил-агыл машиналарын артык кезектерин бөлөкөл турар К. Кужугет, тракторларын үстелге аппаратуразын хем чээк чээк А. Подлиных, дарган М. Ортунак, септекилер коммунист О. Ондар комсомолчу Д. Тулшук, К. Ондар олар өске өш-өргөүгө үлөгер-чижээ көргүзүп, мурун ажилдап турар. Пех буртуу электри энергияны-биле долу хандыштырган.

График ёзууар ажил-агыл дөртүк кварталда 12 «ДТ-54» деп тракторларын септээр турган. Механизаторлар ол оналганы хуусаа бетинде ажилдакчыларын күсседи, ам көдө ажил-агыл машиналарын септен эгелээ.

Көдө ажил-агыл бугу техникаын өй-шавыда септен дооар дөш совхозун механизаторлары бо хурдерде хайнышкынын ажилдап турарлар.

Чурукта: К. Кужугет.
Фото болгаш сөз В. ЧАПАККИНИН.

Хамык ужур — кижилер-биле ажилда

Сөвүлгү ийи чылдарын дургузуда «Тыва даг-дуг» комбинатты коллективни организастаар-агыл талазы-биле өскөн болгаш быжыккан. 25 муң дөрбөлчүн метр чуртталга шөлүн болгаш ажан хей будурутга, культура-амыларын тулгаларын ажилдага кирген.

Удурут тургаларын көөр, орта ажилдаар, чуртталга хамаан чок, харын-даа сураан безин дыйнабай чоран араттарын болдыр, кыстары — Сарылар Ураа-Базыр, Кужугет Эртине, Мокрулар Степан, дарган Алдын-Куак, Монгуш Бора-кыс, Салчак Даржа бо үенин нарын машина-техникаын башкарып, тулгу-монтаж ажилын аны-бурт массала квалификациянын шийтедизин алдышаан, өн мергеликт мастерлерине ажилдап туралар.

Эштер Шатапова, Шабалинага, Солосенковка, Ураа-Базыра тулгу-монтаж коммунист күш-ажылын бригадаларын кекитүнери коммунист ёзу-биле ажилдап туралар.

Чедишкенин-биле чегерелештир четиштер мында база хей. Мынчаан коммунист партиянын бөрунүн, партия өзе организастаарын болгаш тулгу эрежелерин удурутудулазынын ажилдакчы четиштерин илдерди шүтүмчүлөөнөр.

Тулгу эрежелер (началгыны эш Вуков), партия комитеттери эш Чешуни 1962 чылда тулгу-монтаж ажилын планынын күсседи өскөн. Чуртталга тулгаларын чыл планын чүгле 59 хуу күсседи. Тулгуга күрүндөн чешпөөр берген акша-херонгун 86,4 хуузу шийтедизин алган.

Кун-ажылын будуруткучулар белидерин 96,3 хуу күсседи, 11 айларын дургузуда тулгу эрежелеринин участкаларын 10,000 ажилчулар протул болган азы 162 муң рубль тинтуу тулгу-монтаж ажилы чедир кылдырмаан. 507 ажилчынар ажил норманын күсседи шыдавааннар.

Тулгу ажилын шынары багай. Катап эд кылдыр таварылгалар хей болуу турар. Мокк ужурунда эргелде 519 муң рубль тинтуу карыла-да болдуган.

Ажилчыларын ажилдаарында болгаш чуртталгалары таарымчалык байдал ам-даа өн тургустуушаан. Элан хей ниини чуртталга бажынарында олакта системазы үзүлген, электри чырыкты, кудуктар чок.

Бо ажилды харылап турар тулгу эрежелерини начальнигын орадакчымы эш Самба, чуртталга-коммунист кидизинин эргелчелери эш Покутов шийтирилгеге өсө, шүшпөн ажилдап туралар.

Дуржулгалык ажилчынар күжү болгаш акша-херонгилерин хей сангы үтүмек тулгаларга быдалар, ажилчыларын, контролюн дуза чедиреринин бөлүктөрүн болгаш постуларын боттарынын кекитүнерин бугуру дыйнаар мөзү-шыналарын, боттарынын хулулел хулулелден күүседи дөш партия база күрүне мурунуга харысалгалы болу чорукту ёзуунга кижилер деп Дүрүмде айтып турар.

Ка оожум чоруп турар. Тулгу эрежелеринин участкаларында болгаш механизация баазаында аны-бурт механализер, көдүртүр крапнар болгаш өске-даа машина-техника ажилдакчыларын ажаа тургаларын. Ийи-чылда-даа тулгулар, чур казырында, тулгу заводунда, ийи дилдирер заводта болгаш өн-даа өске черлерде хей чурт-ажылы херелеттерин аар ажилдаарын механизаставаан.

Партия секретары эш Чешуни ботунун өткөт илдекелинге тулгу ажилдакчы четиштерин санап чугула-даа болзажок, өн чылдаганын, партияны удурутудулазын, ажилчыларын ортуунда масса-политикти ажилдаарын чогум каныгы байдалыг турганын бот болгаш шөлөзалин шүтүмчүлөө ёзуу-биле тодаргай илдертөөн.

Коммунисттерин шүтүмчүлөөдиг саналарында ап көргө партия, өн бөрун, секретары эш Чешуни партияны-организастаар болгаш партия-политмассалык ажилдаарын амы үенин бектик өгөлдөлөр-биле дүштүр туртуушук шыдаваан. Партиянын бөрунүн удурутудулазын калдуунда кабинетке олура телефон дамчыштыр азы хей сангы тулгалар өрттирип, өргөй айтышкылар бээр, кийгиринер салыр өргижирер арга-биле кызыгарлатканын келген.

Партиянын бөрун болгаш тулгу эрежелеринин администрацияны 1962 чылдын чүгле декабрь айнын иштинде партия өзе организастаарын ийи секретарларын, участка начальнигтеринин, бригадаларын, ийи-техниктиг ажилдакчыларын киркирген-биле 24 аны-бурт хурдалар өрттиргенер. Бир хурдаларын тургузулуи 4—5 шактаран эвөжөкөс болуп турган.

Ажил-херектерин байдалын, будурутга планынын күсседи-биле чылдаганын турту-тус участкаларга, бригадаларга, пектерге барып ажилчыларын-биле сүмелжин тургаш, тодаргай организастаар ажил кылдырып хурдаларын-биле, хоозун шыдавааннар-биле солуп турган. Ажилчыларын бөрчк-ла 70 хуузу комсомолчу-аныктар болуп турар. Ону барымдаалаан, аныктар ортуунга кижини-биле ажилы чорудар туралар ажил хурдаларын талазы-биле партия кекитүнери өштер Вуков (тулгу эрежелерини начальниг), Беллэский (комбинат директору) оларга дасыкан. Бо өштер аныктар ортуунга кижини-биле ажилы чорудар хамаан чок, харын аныктарын ниини чуртталга бажынарында безин барып, өн байдалын танышкы көрбөсөн партия хурдалыгы ниини чугулашаан.

Партиянын чакыды тус-тус амырлар азы-биле 4 сангы партия комиссарларын тургустуу. Олар өткөттү үенин иштине будурутга дуга-

Ийи партиянын бөрунуга боттарынын инициативаны-биле чагыс-даа катап айтырып тургустуу болгаш өзе барымдаалап санам кырынга саналгынын келгенер.

Хамык ужур кижилер-биле ажилдаарында хамаржыр деп коммунисттер шын чугулашаан. Амы байдаларда кижилерин коммунисттерини бугу будурутга участкаларынын шын хуваан тургалар болгаш ажилдакчыларын билдинг шийи алыр талазы-биле партия организастаарын ролу, харысалгаан калчаар-даа аажок болгон. СЭКП ТК-нын ноябрь пленумунун шийтирилгенин ботандыра дөш демисел чок болганда хайныгып өгөлдөр тулгу, тулгу эрежелерин партия комитетин бо талазы-биле кошкак ажилдап турар. Мынчага чедир участкалар, бригадалар болгаш тус-тус ажилчынар аразында социалист чарыкты организаставаан. Профивел болгаш комсомол комитеттерин ажилын ырыкта четиш удурутуп турар.

«Тыва даг-дуг» комбинаттын тулгуу комсомолчу шалкыны тулгу деп адап турар.

Комсомол комитетти (секретары эш Ширяев) ол дугайын чүгле сес кырынга пропагандаларында кызыгарлатканын, а ол атты төлөктү калгаалаар дөш комсомолчу-аныктар ортуунга кижини-биле ажилын дыйнаатын, харын баксыратканында аныктарын чакыдырар арагалар, хулиганаар чоруктары кылдыр, өн туржук болушкы алгаш чогум-созда кылдып, коллективни кекитүнеринин аразында эйнайралын баксыралы чүдүлгери кылдып турар апарганын комсомол комитетти дауг буртуулу болуп турар.

Коммунисттерин өткөт-сонгулады хуралы чакыткан оналганын ёзууар «Тыва даг-дуг» комбинат тулгуунун бирги эалчөөн 1963 чылдын шүкү кайралында доозарын үлөөнгөн. Бо болгаш «Тыва даг-дуг» комбинаттын тулгу эрежелерин, өн тулгаларында ажилдап турар коммунист, комсомолчу, кекитүү өсө-даа ажилчы, инженер-техникти ажилдакчы буртуулу шылкты хулаалгандыр.

Өн чедишкенин күсседи чак сонугуан партиянын бөрун ажил-чорудулазынын шийи СЭКП ТК-нын ноябрь пленумунун шийтирилгенин дүштүр өзе тургузуу, ылангы кижилер-биле ажилды үндешкени-биле өнжүндөшкөн хамаржыр. Ак-Довураттын коммунисттерин илдерген четиштерин шийтирилгеге чакыттышаан, боттарынын мурунуга салдыган сорулгаларын алдарлыг күсседи шийдалар.

Т. ТАЛГАНЧИ,
«Шынын» корреспонденти.

Каа-Хем райондан медээлер

«Тинделге» колхозун кекитүү А. Чуде-оол дуржулгалык малчынарды бөрун, ол өрткен чылдын ноябрыга чедир ийи малдып, дугула хойжу болуп ажилдап келген. Оон кодагында 618 баш хойлардан төрүүт хой 596 баш.

Хойжун кодагында хойлар хураганга эгелен. Сөвүлгү хүнгерге чедир хураганнаан 105 хойдан 108 хураганга алган. Олар өн дортугун турар. Хойжу дегем, чырык, чылыг кал

